

 Katrineholm	RIKTLINJER HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	Sid 1 (6)
Vård- och omsorgsförvaltningen	SMITTA OCH SMITTSPRIDNING	
Berörd verksamhet Alla verksamheter	Dokumentansvarig Medicinskt ansvarig sjuksköterska	Datum 2023-12-21
Målgrupp Chefer, legitimerad personal, vårdpersonal	Beslutande Verksamhetschef enligt HSL	Version 3
Temaområde Hygien, smitta och klädregler	Tidpunkt för uppföljning 2024-12-01	Giltighet Tills vidare

Riktlinjer för smitta och smittspridning inom vård- och omsorgsförvaltningen

Allmänt

Smittskyddslagen och smittskyddsförordningen föreskriver smittskyddsåtgärder som riktar sig till människor. Med smittsamma sjukdomar avses i lagens mening alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor vilket kan innebära ett hot mot människors hälsa. Vissa sjukdomar klassas som allmänfarliga och andra som samhällsfarliga. Inom dessa grupper finns sjukdomar som är anmälningspliktiga respektive smittspårningspliktiga. Varje region ansvarar för att behövliga smittskyddsåtgärder vidtas inom regionens område och i varje region ska det finnas en smittskyddsläkare.

Vårdrelaterade infektioner är en av de vanligaste skadetyperna och med vårdrelaterad infektion menas att smittspridning sker inom vårdverksamhet. Vårdhygienens övergripande arbetsområde är att förhindra/förebygga att smittspridning sker mellan personal samt mellan patienter. För vårdtagare innebär god vårdkvalitet och god hygienisk standard att risken för att drabbas av en vårdrelaterad infektion ska vara så liten som möjligt. Brukaren/patienten ska kunna förutsätta att de metoder som används för vård och omsorg tillgodoser detta krav.

En grundförutsättning för god kvalitet i alla former av vård och/eller omsorg är att förebygga uppkomsten av infektioner och smittspridning. Nära kontakt med personer som kan innebära en risk för överföring av smitta förekommer inte bara inom vården utan även vid vissa moment inom omsorgen. God hygienisk standard innebär att verksamheternas lokaler, utrustning, organisation, kompetens och rutiner är anpassade för att förebygga smittspridning.

Antibiotikaresistenta bakterier, Vankomycinresistenta enterokocker (VRE)

Enterokocker är en grupp tarmbakterier som ofta är ganska harmlösa men som ibland koloniserar sår, urinkatetrar mm. Besvär orsakar de i samband med infektion eller kolonisation av främmande material inuti kroppen t ex hjärtklaffar, proteser av olika slag och infusionsportar. Enterokocker har även blivit vanligare som orsak till vårdförvärvade infektioner såsom urinvägs- och sårinfektioner samt blodförgiftning (sepsis). Anledningen till att dessa bakterier lätt sprids i en vårdmiljö är att de är naturligt resistenta och motståndskraftiga mot en rad vanliga antibiotika och att det har förmågan att utveckla resistens mot alla kända antibiotika. Bakterierna har på så vis en överlevnadsfördel inom vårdmiljöer där man använder och har hög antibiotikaförbrukning. Bekymmersamt är det speciellt med enterokocker (VRE) som utvecklat resistens. Kommunala boenden driver en annan verksamhet är slutenvården på sjukhus med mindre risk för att få VRE, men många av brukare/patienter vårdas inom slutenvården och sjukvården där smittorisken är hög vilket medför att smitta även överförs och finns i kommunal vård och omsorg.

Godkänd (underskrift beslutande)	Rubrik till Intranät/Webb	Ska publiceras på X Intranät X Webb	Publicerad (underskrift och datum)
----------------------------------	---------------------------	--	------------------------------------

Misstänker man VRE infektion sker provtagning enligt ordination av läkare och planering går via avdelningen för Vårdhygien inom regionen. Provsvar kan ta upp till en vecka och brukare/patient som är medicinskt färdigbehandlad kan överföras till kommunal vård i väntan på provsvar.

Virusorsakade luftvägsinfektioner (Covid-19, influensa och RS-virus)

Här nämns i enbart infektioner orsakade av covid-19, influensa och RS-virus men kan tillämpas vid luftvägsinfektion orsakad av andra luftvägsvirus där orsaken inte fastställts.

Klinisk bild, symtom

Förekomst av minst ett av följande nytillkomna symtom såsom hosta, ont i halsen, andfåddhet eller rinnande/täppt näsa, med eller utan feber.

Även akut insjuknande i lunginflammation eller annan allvarlig nedre luftvägsinfektion utan annan uppenbar förklaring eller bortfall av lukt/smaksinne ska inge misstanke.

Mag-tarmsymtom kan också förekomma vid virusorsakad luftvägsinfektion. Hos äldre kan insjuknandet vara okaraktäristiskt t ex akut feber och förvirring.

Genom att vara noga med att hålla avstånd till andra människor i offentliga miljöer, tvätta händerna ofta med tvål och varmt vatten, hosta och nysa i armvecket, undvika att röra vid ansiktet samt att stanna hemma när man är sjuk, kan alla bidra till att minska risken för smittspridning. Inkubationstid för virusorsakade luftvägsinfektioner är generellt vanligen 1-5 dagar.

Smittfrihet kan betraktas när följande kriterier är uppfyllda;

- 5 dagar efter symtomdebut och
- Feberfrihet i minst 24 timmar och
- Klinisk förbättring.

Diagnostik

Skär genom provtagning av luftvägsvirus i syfte att i första hand ge stöd till den medicinska handläggningen t ex behandling av covid-19 och influensa samt ge stöd till smittförebyggande åtgärder inom vård och omsorg. Provtagningsanvisningar hänvisas till samverkanswebben www.regionsormland.se.

MRSA, (Methicillinresistent Staphylococcus aureus)

Staphylococcus aureus, kallas även den gula stafylokocken är en vanlig bakterie som finns runt omkring oss och som vi oftast inte blir sjuka av. MRSA kan vanligen orsaka sår och andra hudinfektioner. Problemet med MRSA är att smittan kan spridas vidare till omgivningen. Allvarliga infektioner kan bli svåra att behandla då dessa motståndskraftiga bakterier har blivit ett särskilt problem i vården där många patienter som är speciellt mottagliga för infektioner vårdas. I vården smittas bakterier genom direktkontakt mellan patienter och personal, mellan patienter och personer utanför vårdmiljön etc. Bakterier som orsakar infektioner trivs och förökar sig gärna i sår, infarter i hud, eksem och i katetrar.

Calicivirus

Calicivirus/vinterkräksjukan orsakas av virus. Oftast förekommer större utbrott som drabbar många personer. Smittan sprids direkt eller indirekt via kontakt med smittade personer, via dricksvatten och/eller livsmedel som förorenats och/eller hanterats av smittförande person. Inkubationstiden är 12 - 48 timmar.

ESBL (Extended Spectrum Beta-Lactamase)

Gramnegativa bakterier som producerar ESBL är ett växande antibiotikaresistensproblem främst inom vården. Patienter som är infekterade med dessa bakterier riskerar att svara dåligt på behandling och många viktiga betalaktamasantibiotika. Det finns ett tydligt samband mellan ett högt antibiotiketryck, framförallt hög användning av cefalosporiner med brett spektrum och utveckling av ESBL resistens. Patienter med kvarvarande urinkatetrar är överrepresenterade i flertalet ESBL-studier som genomförts.

Fläktar

Normalt färdas virus endast en kort bit i luften innan de faller mot marken. Har man en fläkt som står på i rummet finns däremot en teoretisk möjlighet att fläkten blåser vätskedroppar med virus längre bort. Folkhälsomyndigheten råder därför att om man ska ha en samling personer på samma ställe ska man inte ha en fristående fläkt eller liknande riktad mot dem. Däremot kan man använda fristående fläktar och liknande i rum där enbart en person vistas.

Ansvar vid smitta/infektioner

Utbrottshantering

Åtgärder vid lokala utbrott i vård och omsorg:

- Vårdhygien bör alltid informeras för rådgivning och handläggning, tfn 016-10 35 85, knappval 2 alternativt via Region Sörmlands tfn växel 016-10 30 00.
- Snabb kartläggning av omfattning om utbrottet, antal patienter/boende/personal misstänks ha symtom?
- Säkerställ smittförebyggande åtgärder och att arbetssätt är känt och används av personalen, inkluderat personlig skyddsutrustning.
- Säkerställ god vård och omsorg kan bedrivas på enheten/avdelningen och ta hänsyn till negativa konsekvenser som ett utbrott av smitta kan medföra. Besluta i vilken grad diagnostisk provtagning och screening ska användas i samverkan med vårdhygien och ansvarig läkare.

Dagtid

Tjänstgörande sjuksköterska/mottagare av provsvar kontakter:

- Enhetschef och legitimerad sjuksköterska ansvarar för samordning inom enheten, kontakter medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och verksamhetschef för verksamheten.
- MAS informerar verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslag/förvaltningschef.
- Verksamhetschef tillsammans med MAS beslutar om åtgärder, t ex i vilken omfattning och om besök behöver begränsas.
- Vid behov kontakter MAS smittskyddsläkare inom Region Sörmland.

Jourtid

Tjänstgörande sjuksköterska/mottagare av provsvar kontakter:

- Trygghetsjouren.
- Ser till att skyddsutrustning beställs.

- Informerar, instruerar och utbildar vid behov personal på aktuell enhet samt säkerställer att relevanta åtgärder vidtas för att förhindra smittspridning.
- Att kontakta omvårdnadsansvarig sjuksköterska och enhetschef.
- Måndag efter joutid kontaktar enhetschef och/eller omvårdnadsansvarig sjuksköterska vårdhygien inom Region Sörmland för eventuell smittspårning enligt särskild rutin.

Övrigt att tänka på för att förhindra smittspridning

- Lämplig och avsedd skylt ska sättas upp vid ingång till avdelning/våringsplan/enhet.
- Det måste alltid finnas möjlighet till individuella lösningar så att besökare vid behov kan tas emot på ett så genomtänkt sätt som möjligt för att förhindra smittspridning.
- För att nå ut till närstående när besök avrådes, rekommenderas att de närstående som brukar komma på besök kontaktas via telefon. Vid mer långvarigt förlopp kan även brev till närstående, boende, sändas ut via förvaltningsledningen och kommunikationsenheten inom kommunen.
- Handsprit och möjligheter att tvätta händer, ska finnas tillgängligt för besökare vid entrén och på strategiska platser i fastigheten.
- Personalrörlighet mellan avdelningar/boenden etc. ska undvikas och begränsas.
- Hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar med kontakter i flera boendenheter ska planera sina insatser/vård och omsorg utifrån ett vårdhygieniskt perspektiv och förväntas ha god kunskap om hur spridning av vårdrelaterade infektioner undviks. Nödvändiga åtgärder ska kunna utföras dygnet runt.
- Kohortvård rekommenderas alltid dvs., att avsätta personal som enbart arbetar med de sjuka, se över personalens rörlighet och om möjligt stäng av en mindre del av avdelningen/enheten.
- Verksamhetschef/enhetschefen ansvarar för att i avtal om tjänst med bemanningsföretag, säkerställa situationer med utbrott.
- Om smittspridningen blir okontrollerad, beslutar verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslag/förvaltningschef tillsammans med MAS om inflyttningsstopp/stängning, efter samråd med smittskyddsläkare.
- Vid utbrott som påverkar verksamheten ska vårdgivaren informeras via verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslag/förvaltningschef.
- När utbrottet upphört skickas en rapport till avdelningen för Vårdhygien enligt särskild rutin.

Daglig rengöring, desinfektion och städning

Enhetschef ansvarar

Goda städrutiner är av största vikt för att förhindra smittspridning, särskilt viktigt är att städning av hygienutrymmen som delas av flera personer. Daglig städning och mekanisk bearbetning av kontaminerade ytor är synnerligen nödvändig och har visat sig ge bästa resultatet. Verksamhetschef/enhetschefen ansvarar för att i avtal om städtjänst av städolag etc., säkerställa att städrutiner enligt "Hygienrutiner för kommunal hälso- och sjukvård i Sörmland", är kända och följs inom verksamheten.

Lokal rutin utarbetas för varje enhet och rekommenderas innehålla minst följande punkter

- Ringar, armband, armbandsur, nagellack/nageltatuering/lösna glar/akrylnaglar ska inte användas i samband med städning eller vårdarbete

- Basala kläd- och hygienrutiner gäller i alla delar
- Använd alltid nitrilhandskar och plastförkläde vid städning
- Sprittvätta händerna innan byte av handskar mellan varje boende lägenhet
- Ta alltid ny torkduk till ny lokal eller brukarens/patientens bostad. Byt oftare vid behov
- Lämna städvagn utanför brukares/patientens lägenhet
- Städa alltid golvet sist och börja längst in och arbeta ut mot dörren
- Lägg torkduk i plastpåse som försluts och läggs i avsedd behållare för transport till tvättstuga
- Eget torkduksskaft/städustrustning används till kök
- Rengör och desinfektera alltid städustrustning med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid, när arbetet är avslutat.

Vårdpersonalen ansvarar för att

- Ta hand om akut nedsmutsning vid de tider på dagen då städpersonal inte är närvarande.
- Ta hand om spill av kroppsvätskor. Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.
- Använda blöjor/inkontinensskydd, kateterpåsar, läggs i soppåse som knyts ihop som därefter läggs i sopsäck för hushållssopor.
- Rengöra och desinficera medicinteknisk utrustning/apparatur efter varje användning.

Vid känd smitta rengörs hjälpmedlen dagligen på ytor som personalen är i kontakt med, så som handtag, sänggrind, sängbord, dörrhandtag, personlyft och sänglampor med mera, alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid används, Övriga hjälpmedel där ingen smitta är känd hos brukare/patient, rengörs minst 1 gång per vecka.

Författningar och föreskrifter

- [Socialstyrelsens föreskrifter \(SOSFS 2015:10\) Basal hygien i vård och omsorg.](#)
- Smittskyddsförordningen (2004:255)
- Smittskyddslagen 2004:168)
- Arbetsmiljöverkets författningssamling (AFS 2005:1)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLFS 2017:24) om hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården
- Folkhälsomyndigheten, smittskydd och beredskap www.folkhalsomyndigheten.se
- Folkhälsomyndigheten, åtgärder mot smittspridning av virusorsakade luftvägsinfektioner inom vård och omsorg, 2023 www.folkhalsomyndigheten.se
- Samverkanswebben [Luftvägsinfektioner.](#)

Se även

- Basala hygien- och klädregler
- Självsfattning basala hygien- och klädregler – instruktion och blankett
- Hygienrutiner för kommunal hälso- och sjukvård i Sörmland
- Checklista basala hygienrutiner
- Att förebygga vårdrelaterade infektioner, <https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se>
- Vårdhandboken; www.vardhandboken.se
- Rutiner för värmebölja/höga temperaturer till chefer samt särskilda råd till legitimerad personal

- Rutiner för värmebölja/höga temperaturer till omvårdnadspersonal inom vård och omsorg.